

DISSERTATIONEM HANC INAVGVVR ALEM
HISTORICO - MEDICAM
DE

PESTE

CVI PRAEMISSA
EXPLICATIO RELIQUIARIII S. SEBASTIANO
CONSECRATI
PRAESIDE

LAVRENTIO HEISTERO

MED. D. SER. DVC. BRVNOV. AC LVNEB. A CONSILIIIS AVLICIS ET
ARCHIATRO PRAXEOS CHIRVURGIAE AC BOTANICES PROFESSORE
PVBLICO ET PRIMARIO ACAD. SCIENT. CAES. NEC NON REG.
LOND. AC BEROL. COLLEGA LONGE GRAVISSIMO FACVLTATIS SVAE
SENIORE ET H. T. DECANO ATQVE BRABEVTA
SPECTATISSIMO

PATRONO PRAECEPTORE AC PROMOTORE SVO
PER OMNEM VITAM PIE VENERANDO
PRO GRADV DOCTORIS EIVSQUE PRIVILEGIIS
SOLITO MORE OBTINENDIS

IN IVLAEO MAIORI
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS
SOLEMNI ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTIT

AVCTOR RESPONDENS
M. GVSTAVVS PHILIPPVS NEGELEIN
NORIBERGENSIS.

DIE *III* DECEMBRIS MDCCLXXXIII.

HELMSTADII
TYPIS FAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

22

PRESENTATIONEM HILFENAVGVA KILM
HISTORIO-MUSCUM
DE

PESTE

EXPLICATIO ET COMPARATIO SEPTENTRIONIS
COMPARATIO

PARVIA
LAVRENTIO HISTORIO

MEMORANDUM QUOD AD HOC USQUE AERUM
MUNDI QUAEQUE PARTES ET QUAEQUE
PARTES ATQUE QUAEQUE PARTES
MUNDI AD HOC USQUE AERUM
MUNDI AD HOC USQUE AERUM

ALBERTUS DE TIBURTE
DEO GRADU MORTUORUM VITAE PRIVILEGIUM
SOCIETATEM DEDICAVIT

IN LUGDUNO
M. GAVLAVS PHILIPPUS MULLERUS

1670
LUGDUNO

DISSERTATIO HISTORICO-MEDICA
DE PESTE.

I.
T est natura mortalium vitae ac
conseruationis suae impense a-
mans; ita plerumque curam et
operam, quantamcunque potest,
adhibere solet, ne quid omittat
eorum, quae ad vitam, et, quae
vitae quasi vita est, sanitatem
corporis tuendam, atque aduersus hostes illius prae-
muniendam facere videntur. Mirum ergo nemini
esse debet, cum perpetua fere mortalium generi cum
morbis lucta sit et concertatio, contra hos auxilia
nunquam non et quaesita auide, et studiose excogita-
ta fuisse.

II.

Facile hinc intelligitur, cum tot inter alia inuenta pulcherrima et vtilissima caput extollat Medicina, salutaris siue artis siue scientiae titulo iam olim insignita, summae hanc semper existimationis inter homines fuisse, ac non tantum diuinae originis habitos, sed Deorum quoque nomine cultos, quotquot medendi peritia excellerent. Sic apud OVIDIVM, *Metam. Lib. I.* APOLLO, a quo in hunc diem *laetice Apollinea* appellari consuevit, de se ait:

*Inuentum Medicina meum est, opiferque per orbem
Dicor, et herbarum subiecta potentia nobis.*

Et AESCVLAPIVM constat, eandem ob rationem pro Apollinis filio passim habitum, interque Numina relatum, et praecipue Epidauri, quae vrbs fuit Argolidis in Peloponneso, templo insigni honoratum, et ex eo, sub serpentis specie, pestis tempore, naui Romam aduectum esse, referente, praeter VALERIVM MAXIMVM et LIVIVM, citato NASONE, *Metam. L. XV.* Conferatur de principibus Diis, artis medicae tutelaribus, Iosephi du Pont Exercitatio.

III.

Est autem in primis notatu dignum, quod HERCVLES propterea quondam *ἀλεξίμανος* i. e. malorum auersor ac depulsor, nominatus sit, quia et ferarum ac monstrorum se domitorem monstrabat, et, ceu GILBERTVS COGNATVS *Lib. III. Narrat:* tradit, pharmaca multa aduersus venenum et serpentum morsus inuenerat; *ἀλεξίμανος* quippe antiqui vocantur daemones siue genios benignos, quos nocu-

mentas

menta et diras arcere atque amoliri putabant. Vnde et ἀποτροπαιοι, ἀποκομπαιοι, λυσοι, Φυδιοι et Φυξιοι audiebant; vid. POLLUX in *Onomastico*.

IV.

Confirmatur porro haec Herculis scientia medica eo, quod NATALIS COMES *Mythol. Lib. VII.* scribit: non solum homines malefici et latrones, aut feræ crudelissimæ, vim Herculeam senserunt sibi esse formidabilem; verum idem etiam, cum ad mortuam Alcestin, Admeti uxorem, venisset, morte deterrita, viuam illam marito restituit. Deinde etiam Chiron Centaurus, herbarum cognitione celebris, Aesculapii et Herculis praeceptor fuisse fertur, in cuius schola Alcides tantum profecit, vt ad eum, tanquam opiferum, aegrotantes et male habentes confugerent. Id, quod, praeter PLAVTI testimonium, confirmat MOTELL. *Act. II. Scen. II.* vbi seruus Tranio, Theuropidae feni inquit: Tu, vt occepisti, tantum quantum quis fugies, atque HERCVLEM inuocabis, hoc responsum audit: HERCVLES, te invoco! Et ARISTOPHANES, in cuius Pluto, Chremylus, cum videret horridam squalidamque Peniam, exclamat: Ἡρακλεις! vid. TURNEBVS *Lib. XVI. io.* item GUTHER. *Cap. XVI. Lib. IV. de iure vet. Pontif.* Sed et praeter ea nummi aliquot, qui ad manus sunt, ex vna parte caput Deae, seruo redimitae, forte Dianae, ex altera Herculem cum claua et leonina pelle exhibent, additis vocibus: Ἡρακλεις Σωτηρος. Conf. de Herculis auxilio implorato OVID. *Metam. Lib. XV.*

V.

Ingeniosa vero sunt quam maxime, quae Cell.
A. 3. ante

ante hac Ienenfis Academ. Doct. et Prof. Medic. G. W. WEDELIVS, *Cent. II. Exerc. Medico-Philolog. Dec. I. Exerc. III.* de Hercule Medico profert. Obseruat nimirum, testimonium Corn. Celsi Herculem facere Medicum antiquissimum et celeberrimum, deinde, dictum esse Alciden *ἀπο τῆς ἀλκῆς, et ἀλεξίκακον*, quod nullum malum maius vel grauius esset morbis; pro vt et ab eo, apud Hippocratem, morbi quidam nominentur Herculei, non quod ipse Hercules istis vexatus fuerit, sed quod tanti fuerint, vt Herculeis opus habuerint remediis; porro, pingi Herculem cum poculo, non, quod ebrius vinum fuderit ex vrceo, sed ad denotanda pocula fanitatis, pro abigendis morbis et reparanda valetudine; fuisse domitorem monstrorum, ac idcirco claua et leonis exuuiis insignem, ad febres, hydropem, cancrum, epilepsiam aliosque morbos faeuissimos, ab eo curatos, significandos; expurgasse Augiae stabulum, quod morborum grauissimorum matrem et nutricem, *κακοχυμῖαν*, expurgauerit; Theseum et Pirithoum, interfecto Cerbero, ex orco reduxisse, quod eosdem a desperatis morbis vitae restituerit, etc. Vid. *Act. Erudit. Lips. an. 1706. p. 252.*

VI.

Quemadmodum autem mentis humanae, sibi relictae, et revelationis diuinae radiis destituta, imbecillitas obstitit gentilibus quo minus capere aut credere possent, Numen vnum mundi vniuersi moderandis par esse, atque omni omnino tempore, in omnibus, etiam maxime diffitis, locis ac regionibus, vim suam exferere, aut
in

in omnibus malis et infortuniis hominibus quibus-
cunque praesto esse, vnde πολυθεοτης hominum a-
nimos inuasit; ita incredibilis morborum multitu-
do effecit, vt vix vlla pars humani corporis esset,
cui, si quo malo premeretur, non peculiare aliquod
Numen praeficeretur ac destinaretur, v. g. linguae
Mercurius, apud NATAL. COMIT. *Mythol. lib. V.*
c. 5. Oculis Aesculapius, conf. GRVTERTVS *Inscript.*
p. 65. vbi in Inscript. C. Iul. Frontonianus pro reddi-
tis sibi luminibus gratias agit.

VII.

Atque vtinam in populo Dei et inter Christia-
nos non similis superstitio inualuisset! Iehouah fig-
nificauit Israelitis, Aegypto egressis, et superato
maris rubri transitu, Archiatrum se ipsis fore, *Exod.*
XV. atque omnem morbum, quem antea imposue-
rat Aegyptiis, non impositurum Israeli; aequum
ergo fuerat, in Iehovae, Medici omni exceptione
maioris, bonitate, sapientia et omnipotentia acqui-
escere, neque ab alio, quisquis ille sit et quomodo-
cunque nominetur, opem et axilium in morbis pe-
tere, id, quod tamen, tam Vet. quam Noui Testa-
menti temporibus, multis modis factum, fatis su-
perque constat.

VIII.

Quis enim est, qui ignorat, inuentos esse No-
ui Foederis aevo passim, qui ad modum gentilium,
a religione vera alienorum, per cacozeliam quan-
dam, quasi Patris coelestis manus nimis esset abbre-
uiata, quam vt in loca omnia pertingeret, et qua-
si

si aures eius nimis obtusae forent, quam ut omnium et singulorum vota precesque percipere posset, partiri regimen et curas eius inter Sanctos ausi, sibi aliisque persuaferunt, opitulari eos supplicibus aegrotis, et varia imo omnia mala, quae miseros excruciabant homines, vel ablaturus vel leuaturus esse. Ita notissimum est, ex multorum superstitionum sententia Sanctis *Valentinum* a morbo caduco, *Antonium* a sacro igne liberare, *Otiliam* oculis, *Apolloniam* dentibus, *Benedictum* calculo laborantibus, *Blasium* in doloribus faucium, etc. opem ferre, et, quod huc imprimis facit, peste afflictis S. S. SEBASTIANVM ET ROCHVM auxilio praesto esse. Vnde morem veterum Graecorum, qui, recensente STRABONE *Lib. VIII. Geograph.* in templo eius Numinis, quod iuasse credebant, tabulas, morbi ablati relatione signatas, adpendebant, illi utique imitantur, qui sigillariis et oscillis i. e. cereis imaginibus et suam et brutorum animalium salutem, Diuorum auxilio recuperatam, testantur. Vid. POLYDORVS VIRGILIUS *de rerum inuentor. L. V. c. I.*

IX.

Non est praesentis instituti nostri, prolixius haec enarrare, vel etiam inquirere, quantopere vnicuique, vero et supremo Numini eiusmodi hominum, utut beatorum et in regno gloriae constitutorum, non tamen omnipraesentium, omnipotentium et omnisciorum, cultus religiosus displiceat: id modo nunc notamus, sic erratum olim a primo et antiquissimo possessore RELIQUIARIUM, quod a

SVM-

SVMME VENERANDO PARENTE meo adseruatur,
et cuius considerationem breuissimam nunc adgredi a-
nimus est.

X.

RELIQVIARII nomine generatim vulgo fig-
nificari solet *arcula, pyxis, aut lagenula, reconden-
dis et adseruandis reliquiis sanctarum aut personarum
aut rerum idonea*, et Lipsianotheca ideo Graeco idio-
mate dicenda. Nostrium Reliquiarium ex purissimo
confectum est argento, figuram habet globi (Tab.
N. I. et II) miro artificio confecti, qui, mediante cla-
ue argentea (N. IIX) apertus, in quatuor quasi folia
aut loculamenta (N. III) se expandit, quorum in
medio canalis quadrangularis (N. IV.) opere encau-
fico obductus, exsurgit. Folia modo dicta in suis
vtrinque lateribus incisas et eodem opere ornatas ha-
bent imagines octo Apostolorum, *Petri, Pauli, Iudae
Thaddaei, Simonis, Iacobi minoris, Matthiae, Thomae,
Bartholomaei et Iacobi maioris*, qui ex criteriis sibi pro-
priis, et instrumentis, quibus ad mortem rapti fue-
runt, cuique appositis, dignoscuntur. Cur vero tan-
tum hi octo, exclusis reliquis, Apostoli in conspec-
tum hic prodeant, eius rei incerta esse causa mihi
videtur, nisi forte defectus spatii obstetisse credatur.
Cavitates foliorum, vti videtur, (neque enim alium
vsum vel finem indicare facile fuerit,) inseruiebant
recondendis reliquiis, et nunc quoque particulae du-
ae crucis Dominicae, ex traditione vetustissima, cum
frustulis aliquot aureae portae, Romae in Iubilaeo
forte aliquo apertae, ibi spectantur.

XI.

Ad *externam faciem reliquiarii* quod attinet, ibi quatuor in ambitu se offerunt spatia, artificio singulari elaborata, et inter quae lineis octo constantes, ac semicircellis inclusae, preces latinae leguntur, literis maioribus et caractere antiquo expressae:

O SANCTE SEBASTIANE MILES CHRISTI
BEATISSIME QVI TVIS MERITIS TOTAM
LOMBARDIE LIBERASTI A MORTIFERA
PESTE LIBERA ME AB IPSA ET A MALIG-
NO HOSTE AMEN.

Operculum superius (N. V.) in superficie exhibet monogramma VERBI, inferiori autem parti eius (N. VII.) adfixa est clavis (N. IIX.) Operculum inferius (N. VI.) monstrat *Ioannem Euangelistam cum aquila et libro*, simulque *imagunculam B. Virginis Mariae, cum filio Iesu*, radiis vndiquaque cinctam, quam Ioannes vultu erecto adspicere videtur.

XII.

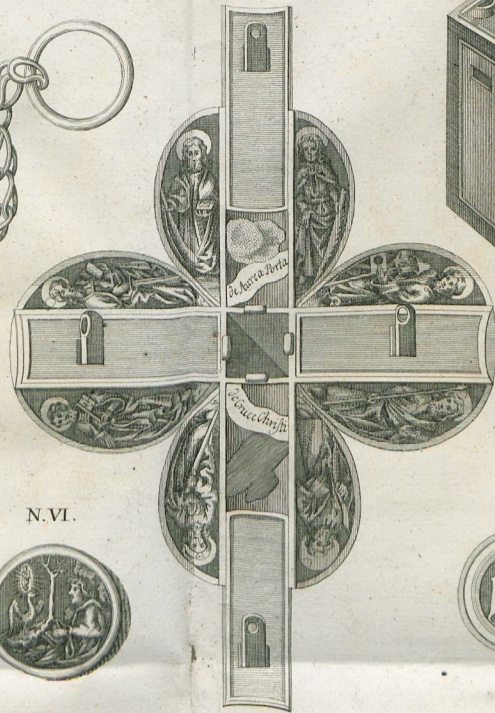
Quam vellem nunc, quibus in locis, et in quorum potestate antehac cimelium hoc, XV semuncias argenti pondere adaequans, haeserit, indicare liceret! Id vnicum vero mihi constat, quod ante aliquot decennia Norimbergam adlatum sit ex Italia, vbi forte in Sacratio quodam adpensum, vel pro amuleto, praecipue ob initium Euangelii Ioannis, et subiectam vocem VERBI siue του λογου, circumgestatum fuerat, a praedantibus vero hostibus abreptum.

XIII.

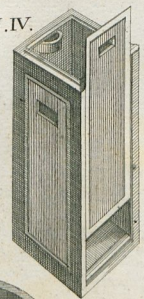

N.I.

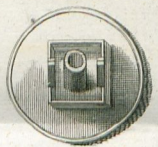
N.III.

N.IV.

N.II.

N.VII.

N.VI.

N.V.

N.IX.

Delin. C.M.N.

G.L. f.

XIII.

Maiorem attentionem et curam postulat, et vitam simul sternit ad aetatem Lipsanothecae nostrae probabiliter saltem detegendam, quod de SANCTO SEBASTIANO praedicatur, eum totam Lombardiam a mortifera peste liberasse, ad quem ideo preces submissas direxit ignotus possessor. Hic ergo, quod in transitu tantum monebo, occurrit specimen manifestum et documentum superstitionis eius, quam in praecedentibus improbaui, simulque potentiae, S. SEBASTIANO, tanquam alteri cuidam Herculi Christiano et αἰθεραίωνος, adscriptae.

XIV.

Enimvero tria nunc mihi breuiter euoluenda video. Primo videlicet dicendum erit de s. SEBASTIANO, qui nomine militis Christi beatissimi salutaris; deinde de peste mortifera, a qua totam Lombardiam laudatus martyr liberasse fertur; tum, qua pietate et veneratione opem eius efflagitauerit illa regio; et denique, cur, praeter S. Rochum, praecipue S. Sebastiano virtus aliqua aduersus pestem adscripta fuerit.

XV.

De sancto igitur Sebastiano, Martyre Romanaeque Ecclesiae defensore, cuius memoria in Martyrologio Romano et in Actis Sanctorum, Antwerpiae a Ioanne Bollandio et Godefrido Henschenio primum editis, ad XX. Ian. refertur, haec in praesenti adducere visum est. Patria illi erat Narbo, vrbs Gallica, sedes Episcopalis inclyta, educatus vero est Mediolani, e qua ciuitate mater ipsius ori-

B 2

unda,

unda, et ab Imperatoribus Diocletiano et Maximiano, circa finem Seculi A. N. C. tertii, militaribus officiis adhibitus, in quibus laudabiliter se gessit. Cum vero Christianus esset, eandem fidem amplexis nulla in re defuit, eosque ad constantiam excitauit, quamuis aperte Christianismum non profiteretur. Cum audisset, Marcellianum et Marcum, fratres geminos et viros insignes, ideo quod Christo nomen dedissent, iussu praefecti Romani, Chromatii, in vincula coniectos, adibat custodem eorum Nicofratrum, et illum ad Christianam Religionem conuertebat. Adducebat Polycarpum in carcerem, ut ibi gentiles plurimos baptizaret, et imbuebat fide Christiana ipsum praefectum Romae cum filio. Per miserat vero Pontifex Romanus SEBASTIANO, ut sub militari veste latitaret, et tanto securius aliis Christianis opitulari posset. At enim vero paulo post innotuit SEBASTIANI Christianismus, cumque praefectus Imperatori Diocletiano, hosti Christianorum et persecutori acerrimo, id significasset, ille SEBASTIANVM aduocatum, et nullis neque promissionibus neque minis ad cultum idolorum permotum, palo alligari et sagittis configi iussit. Post mille ictus telorum, pro exanimi habitus SEBASTIANVS et relictus, a femina Christiana, Irene vocata, vinculis solutus, morti ereptus, et breui tempore sanatus fuit. Sic igitur vitae quasi restitutus, tamen non dubitauit se iterum Diocletiano et Maximiano sistere eisque saeuitiam atque iniustitiam persecutionis exprobrare. Non tulit autem hanc eius libertatem Diocletianus, sed pium virum in foro flagellis ad mortem vsque caedi, et corpus in cloacam coniici mandauit, e qua tamen ab aliis Christianis

nis

nis extractum et sepultum fertur a. 287. Licet hic obseruare, cum Sanctus hic, de cuius facta Canonisatione nihil certi proditum est, non legatur tempore pestis aut vixisse aut viuens quosdam ab ea liberasse, tamen *Seculis sequentibus pro pestis patrono cultum habitumque vna cum s. ROCHO fuisse*. De hoc posteriore, anno demum 1327. in carcere mortuo, nonnulla quoque hic exponere, non inconsultum duco. Natales ille debuit Monti Pessulano quo nomine celebris Galliae vrbs insignitur, parentibus opulentis, et pectus cruce rubicunda signatum in mundum attulisse dicitur. Adolescens, parentibus defunctis, diuitias omnes inter egenos diuisit, Italiam petiit, et pasfim nosocomia visitauit, inprimis autem peste adfectos manus dextrae tactu et signo S. Crucis sanauit, ipse tandem hoc malo correptus per miraculum restitutus fuit. Venetiis, vbi exuuiae illius adseruantur, templum honori illius consecratum est. Cumque An. 1414. Constantiae Concilium haberetur, et pestis contagium atrocissime saeuiret, Sancto hoc inuocato, et procesionibus in eius honorem institutis, lues cessasse dicitur.

XVI.

Ceterum *peste mortifera vrbes Mediolanum ac Ticinum, cum omni Longobardia, saepius adstrictas, discimus ex Annalibus, quorum aliqui in ante memoratis Actis Sanctorum Antwerpiensibus, Tom. II. Mense Ianuario, leguntur. Vnde quaedam exempla huc transferre placet:*

I.) IVO in *Chronico*, et PAVLVS DIACONVS, *Lib. VI. Cap. II. de gestis Longobardorum memorant,*

B 3

circa

circa annum Domini 620, per tres menses, Iulium, Augustum et Septembrem, pestem Ticinum adeo depopulatam, ut, ciuibus inde fugientibus, herbae et fruticeta innascerentur plateis, et tantam fuisse multitudinem morientium, ut etiam parentes cum filiis, atque fratres cum sororibus, bini per feretra positi, ad sepulcra deducerentur. Aiunt etiam, visibiliter multis apparuisse bonum et malum genium, quorum hic, venabulum manu ferens, illius iussu, domos ciuium Ticinensium percuteret, quo facto, die sequenti, multi homines mortem oppetierint.

II.) Anno 932. dira Lombardiam pestis inuasit lues, qua Papienses praeter ceteros grauissime afflicti, remediis omnibus desperatis.

III.) Anno 1006. rei frumentariae inopiam grauis vsque adeo pestilentia in Lombardia excepit, ut a sepeliendi taedio adfectis adhuc spiritum ducentes obruerentur cum mortuis.

IV.) Annis 1383, 1400, et 1500. magnam stragem incolarum perpeffa est ea pars Italiae, et Seculo etiam decimo sexto et septimo aliquoties contagio infecta legitur.

Iam si quis quaerat, de quam mortifera, ex his memoratis, peste legatur in *Reliquiario nostro*, curatior inspectio characterum, in spatiis supra (§. II.) descriptis obuiorum, quorum multi a nostrae vel recentioris aetatis characterum formatione valde discrepant, et antiquiora tempora produnt, eo me perducit, ut, saluo tamen sapientiorum iudicio, ad SECVLVM QVARTVM vel QVINTVM illud referam.

XVII.

Non necessarium quidem puto, vt prolixè nunc excerpam, quae Auctores ante nominati in *Actis Sanctorum* tradunt varia genera supplicationum, templorum et sacellorum, ieiuniorum et processionum, vt vocant, quibus *tempore pestis imprimis S. SEBASTIANVS cultus et imploratus* fuit, vt malum auferret et ab eo tot millia hominum liberaret; nonnulla tamen subiungere conueniens esse duco. Ac primo quidem e PAVLO DIACONO referunt, durante pestilentia, anno 620. Ticinum, imo Lombardiam omnem, deuastante, per reuelationem cuidam dictum esse, pestem non prius quieturam, quam in Basilica B. Petri, quae *ad vincula* dicitur, Sancti Martyris altarium poneretur; quo ibi constituto, et delatis eo ab vrbe Roma S. SEBASTIANI reliquiis, pestem mox cessasse. Exstat adhuc in ea Basilica, vt BARONIUS scribit, egregium SEBASTIANI monumentum, et veneranda imago, opere musiuo, vt vocant, expressa, adhuc integra, senili adspectu et barbata: quod admoneat pictores, qui SEBASTIANVM palo alligatum facie iuuenili plerumque pingunt, nisi forte robur eius inuictum exprimere velint iuuenili et vegeta corporis forma.

XVIII.

In antiquissimo et celeberrimo *S. Victoris coenobio Massiliae*, cui olim *Ioannes Cassianus* praefuit, in diuino officio, post sanctorum Apostolorum commemorationem ad laudes et vesperas, quoties illas recitari Ecclesiae ritus sinunt, subiicitur S. Victoris Martyris commemoratio, tumque SS. ROCHI et SEBASTI-

uASTIANI ista: *Sancti, Sebastiane et Roche, pretiosi! serborum preces suscipite clementer, ut, qui vos elegit ad claritatem visionis aeternae, a peste epidemiae nos liberet, celebrantes vestram sanctam commemorationem! Gaudium sit in coelo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis! V. Orate pro nobis sancti Sebastiane et Roche! R. ut mereamur praeservari a peste. Oratio: Deus, qui B. Sebastianum Martyrem virtute constantiae in passione roborasti, et B. Rochum, Confessorem tuum, in languore pestis et epidemiae, quam in suo corpore pro tui nominis gloria passus est, iuisti, praesta, quaesumus, ut, qui eorum memoriam agimus, meritis ipsorum a mortifera peste corporis et animae liberemur!*

XIX.

IOSEPHVS quoque RIPAMONTIVS, *histor. eccl. Mediolan. P. IV. refert: Ceterum supplicatione absoluta, veluti coelestes induciae exiissent, strages et acerui morientium, et ubique funera faciesque urbis inuisae Deo. Et piacula omnia auertendae pesti solícite adhuc undique Carolus inquirebat; tunc subiit eius animum recordatio Martyris Sebastiani, cuius apud Deum gratia et commendatione, liberatas olim simili clade urbes, memoria exstat. Hunc ab materna origine reputans esse urbis huius ciuem, sperabat, in tanto publico malo, velut alteri patriae non defuturum, si pie pureque invocaretur. Itaque et supplicationibus iam ad praecipua templa habitis, et procurato mysteriis populo, concionatus ad multitudinem attonitam, de invocanda Martyris ope, hortari institit, ut votum ei publice nuncuparent. Affirmabat, ante Calend. Ianuarias depulsam fore pestilentiam, crederent tantummodo et abstinerent a peccatis et*
inno-

innoxie agerent, cetera Numini tutelarique suo permit-
tentes. Vaticinium hoc fuisse diuinitus praesagientis a-
nimi, post euentum credidit ciuitas, ac rite nuncupatis
votis, etsi nequaquam salubria esse statim corpora coepe-
runt, strages tamen et acerui mortuorum aliquanto
quotidie minores fiebant. Ad eam diem, quae finem al-
latura malo praedicta fuerat, abiit pestilentia ex vrbe,
Martyrique liberatori templum posuere ciues, in iisdem
vestigis, vbi posita vetus aedicula Martyris eiusdem fu-
it, donaque illuc portauere; et fessus D. Sebastiani di-
es quotannis inde vrbi agitur.

XX.

Sed video nunc tandem respondendum mihi ad
illam quaestionem, quae §. XIV. mota est, cur praeter
S. Rochum praecipue S. SEBASTIANO virtus aliqua
aduersus pestem adscripta fuerit? Spectant huc, quae
leguntur in Actis Sanctorum, sequentia: Philibertus
Marchinus Nouariensis, in Philosoph. Problemat. de pe-
stilentia, probl. 8. cur pro peste auertenda D. Sebastiani
patrocinium vbique imploretur? ita scribit: Coniectu-
ra forte illa esse potest, quam retulit Pierius Valerianus
lib. 42. Cum enim, apud Veteres, pestis hieroglyphicum
fuerint Apollinis sagittae, in Graecos emissae; nec non
apud Sacras Literas ille morbus Numinis infensi telum
sit, et contagia, tum vasa mortis, tum ardentissimae
diuinae irae sagittae nuncupentur; ideo Christiana pie-
tas, e Diuorum numero, Sebastianum, sagittis impeti-
tum, aduersus pestiferum morbum sibi tutelarem elegit,
cuius patrocinium cum saepe multae vrbes, praesertim
Mediolanensis A. C. MDLXXVI. re ipsa probauerint, id-
circo communi Christianorum voto pro hoc morbo depel-
lendo

lendo Sebastianus inuocatur, nullis aliis extantibus in eiusdem gestis huius rei vestigiis.

XXI.

Post hanc historicam tractationem, quam Reliquiarii nostri contemplatio exigere omnino videbatur, *Medica nunc pestis consideratio locum suum postulat*, et primo quidem *Etymologiam vocis breuiter considerare libet.*

XXII.

Nomen Latinum pestis quidam deriuant a Graeca voce πρῆσειν, quod multi, dum pestis grassatur, cadant. Graecis vocatur λοιμός, voce deducta forte ἀπο του λιμου, quod pestis saepe famem sequatur, licet tritum illud μετὰ λιμου ὁ λοιμός non sit vniuersale et multa in contrarium exempla a variis auctoribus proferrantur. Hebraeis pestis dicitur פֶּשֶׁת, a rad. פָּרַח, locus est, perdidit, eoque sensu in S. Codice passim venit. Angli vocant the Pest, item the plague. Galli la peste. Vox pestis late sumpta denotat omnem morbum malignum subito lethalem; stricte vero et κατ' ἐξοχήν illum morbum, de quo nunc plura statim disserere licebit. Metaphorice pestis interdum nominatur homo deperditus, regioni aut ciuitati nociuus, vt a CICERONE in Orat. ad Luc. Catil. Secund. §. I. et alibi.

XXIII.

Definitionem pestis κατ' ἐξοχήν dictae nunc prolaturus, difficillimum sane opus adgredior. Quot enim legi de Peste scriptores, quorum satis multos ex Ill. DN. PRAESIDIS Bibliotheca mutuos accepi, tot fere inueni diuerfas de eius vero typo opiniones.
Pro-

Propria autem hac in re experientia me ipsum destitutum profiteor. Interim ex optimis Loimographis haec in peste aut omnia simul, aut singula quaeque separatim, adesse symptomata didici, *febrem nempe acutam malignam, bubones, carbunculos et petechias*, quas tamen ultimas semper fere tantum in illis, quibus malum lethiferum fuit, ut mortis legatos obseruatas inueni. Licebit igitur, saluo tamen peritiorum in arte iudicio, *genus pestilentiae* constituere in morbo contagioso, et *differentiam specificam* in symptomatibus modo enumeratis, ut hinc talis definitio prodeat: *Pestis est morbus contagiosus aut febre acuta maligna, aut bubombus, aut carbunculis, aut petechiis, stipatus.*

XXIV.

Per *morbum contagiosum* intelligo talem morbum, qui contactu mediato vel immediato ab vno subiecto ad alterum transfertur; per *febrem*, augmentum motus solidorum, praecipue cordis atque articularum, et actionis eorum in fluida contenta, a causa interna; per *febrem acutam malignam*, talem febrem, quae et grauitate symptomatum et breuitate decursus alias antecellit; per *bubones*, tumores passim in corpore, maxime tamen in glandulis, prouenientes inflammatorios; per *carbunculos*, tumores quoque inflammatorios, in quorum vero medio cuticula in formam vesiculae eleuata deprehenditur, circumiacentibus primo rubris, breui vero liuescentibus; per *petechias*, maculas purpureas et liuidas, magnitudine pulicum moribus fere aequales. Ponunt quidem alii *febris nomen pro genere definitionis*; id vero facere nolui ad euitanda praecipua; nam nonnulli de peste Medici scriptores expressam febris mentionem

tionem non faciunt, et insignis ille ISBRAND. DIEMERBROEKIUS claris verbis testatur, *pestem sine febre incepisse*, et inter differentias pestis febrem refert PAUL. BARBETTE, Diemerbroekii coaenus, his verbis utens: *Quaedam autem pestis omnino sine febre est, hoc qui ignorat, maiori indiget experientia, et se non satis in bonorum Auctorum scriptis versatum prodit. Non paucis adfui, quibus alias sanis bene et comedentibus et dormientibus bubones erant in inguine.*

XXV.

Origo pestis satis obscura est. Illi, qui stellas in tellurem nostram influere censent, indeque omnia bona et mala deriuare conantur, adscribunt pestem astrorum influxui aut eorum coniunctioni, sicut olim MARSIL. FICINVS, philos. Platonici, pestis, quae anno 1478. totam Europam inuasit, causam coniunctioni Martis et Saturni in signo humano tribuit. De his vero apponi meretur iudicium THOMAE WILLISII: Insuper solent, inquit ille, Astrologi ex siderum aspectibus aut Cometarum apparentiis pestem imminuentem praedicere. Verum hoc potius inanis coniectura, quam certa scientia appellari debet. Alii exhalationes e terrae cauernis, alii aërem accusant. Alii pestem immediate a Deo provenire credunt, et adducunt exempla ex S. Literis, nempe II. Moysi XII. vbi omnes primogeniti Aegyptiorum vna nocte peribant, et II. Sam. XXIV. vbi pestis in poenam Dauidi regi fuit diuinitus immissa. De his vero ait WILLISIVS in Op. Med. videntur absque necessitatis praetextu multiplicare miracula et in quavis peste nouae substantiae creationem adserere; et HODGESIVS in Descript. pest-

peff. Londin. *Quod ad rem spectat medicam, ubi causae naturales praesto sunt, ad supernaturales confugere, tum arte Hippocratica indignum, tum rationi summe iniurium reor.* Alii pestem oriri tantum ex terrore aut imaginatione, atque his solummodo propagari, statuunt: vt RIVINVS in *Diss. de peste Lipsiensi*, et BARTHOLD. FLOR. GERSTMANNVS, in *tumulo pestis hactenus metu veneni occluso*, (vt loquitur) nunc per principia recentiorum, per rationes, per sanam experientiam et exempla aperto et innoxio demonstrato. Quibus vero contradicunt ^{a)} rerum testimonia ^{b)} tot seculorum experientia, qua scimus, neminem peste corripì, nisi ex commercio cum hominibus aut rebus infectis, ^{c)} exemplum Turcarum, qui contagium non negant, sed non metuunt, vnde plurimi peste intereunt; inquit enim: *Si mori fatum sit, frustra declinatur, sin contra, stulte metuitur*, referente AVGERIO BVSBEQVIO *Epist. 4.* et PROSP. ALPINO *de Med. Aegypt. L. I. c. 15.* et ^{d)} infectio illorum qui propter aetatem nullam periculi rationem habere possunt. Alii denique, et plurimi quidem, adfirmant, *pestem per contagium, aliunde aduectum, de loco in locum transportari, atque originem suam ex Oriente vt plurimum habere*, ex Aegypto et aliis prouinciis Afiaticis, vt et ex Africa, vbi malum dicitur esse endemium, et inde diuersis modis Europae nostrae inferri.

XXVI.

Cuius vero naturae sit venenum illud pestilentielle, hactenus a nemine certis euictum est rationibus, ideoque de eo non conuenit inter Auctores. Alii statuunt, virus pestiferum plerumque animatum esse,

sive constare ex plurimis exiguis vermiculis, insensibiliter per aerem volitantibus, tenacitatem et visciditatem habentibus, qua facile aliis adhaerescant, quod primus affirmavit ingeniosissimus KIRCHERVS lib. de peste, sect. 2. cap. 4. HIPPOCRATEM sibi ideo consentientem credens, quod ille filuas totas incendi iusserit, ad comburendas vermiculorum alas. Eam quoque sententiam nuperrime amplexus est D. VITALIS, Protomedicus Veronensis, cuius epistola de malo contagioso recensetur in *Commerc. Literar.* Anni 1744. Hebdom. VIII. *Alii accusant particulas acres et volatiles*, massam sanguinis resoluentes, aut partem serosam a cruore separantes, et hinc obstructions glandularum aut vasorum cutaneorum causantes, vt SYLVIVS; alii *particulas sanguinem coagulantes*, vt WILLISIVS, alii *venenum rominant arsenicale, antimoniale, acidum, alcali, volatile, fixum*. Non desunt etiam, qui in hunc finem instituerunt *experimenta tam Anatomica quam Chymica*. Qui in massam sanguinis peste defunctorum inquirebant, inuenerunt eam alii dissolutam, vt DIEMERBROECKIVS; alii coagulata, vt WILLISIVS, MALPIGHIVS, LOWERVUS et imprimis PETRVS SALIVS, cuius in *Tract. de febre pestil. et syncop. card. c. 4.* haec sunt verba: *Repertus fuit in arteria magna sanguis ita concretus, vt prebenso illius sanguinis altero principio, totus sanguis coalescens ita integer eductus fuerit, perinde ac gladius e vagina extrahi solet.*

XXVII.

Bilem singulariter corruptam et sanguinem coagulatum seu inspissatum inuenit ANTONIVS DEIDIER,

DIER, Medicinæ Professor Montis Pessulani, e cuius tractatu, sub titulo: *Experimenta facta circa bilem et cadauera peste defunctorum*, anno 1722. edito, pauca excerpere libet. Dedit ille ex cadaueribus desumptam bilem cysticam, quam semper in turgida vesicula nigricantem et obscure viridescentem inuenit, variis canibus deuorandam, aut iniecit in eorum venas, et factos vidit omnes primo tristes et stupidos, tertio vel quarto post die mortuos, cum omnibus verae pestilentiae symptomatibus. Inuenit porro in cadaueribus humanis cor maxime distentum et repletum sanguine nigro, coagulato et polypofo, pulmones liuidos et gangraenosos, hepar duplo magis crassum, quam in statu naturali, et liuida purpura obductum, cerebrum et intestina inflammata. Bilis illorum cadauerum cum spiritu vitrioli mixta viridescibat, et cum oleo tartari aut sale alcali fixo flauescibat; tandem concludit Auctor, pestem oriri a condensatione, et indole vitriolica acida et austera bilis in vesicula accumulatae, quae sanguini admista illum condenset, hinc separatam partem serosam sanguinis et particulis iisdem corrosiuis infectam producere bubones, carbunculos et inflammationes gangraenosas, destruendo nexum fibrarum, et transmigrae etiam ad alios homines mediante transpiratione. Bilem vero ita corrumpi statuit a mala diaeta. Videtur sane industria huius Auctoris quam maxime laudanda, et multum facere ad effectum contagii, corruptionem nempe corporis, demonstrandum. Sed ipsum ortum veri contagii parum tangit, cum illud ex sola peruersa diaeta deducat, quae tamen malo pestifero haud sufficit producendo, et quam

quam semper pesti praegressam fuisse nemo fere ex omnibus Loimographis affirmat.

XXVIII.

Chemiam propter naturam contagii eruendam consuluit IO. ALPRUNGIUS *Medicus Viennensis*, et collectam ex bubone pestilentiali materiam postquam retortae immisam auctis ignis gradibus vsit, vidit primum aquam, deinde oleosam materiam, tandem ad collum retortae salem ascendere; detracto post igne, et separatis vitris, maximus foetor, qualis vix e mille cadaueribus (vt ipse ait) aestiuus solis radiis expositis halare potuisset, prodiit, vt, quamuis munita fuerint sensoria Alprungii, nempe gossipio aures, pessariis nares, os spongia, in acetis diuersis ac theriacalibus imbuta, tamen quasi fulmine tactus ingenti terrore concussus fuerit; fracta retorta, ineffabilis foetoris salem volatilem foetidum aqua e Regiae acrimonia non cedentem, extraxit. Salem igitur hunc volatilem foetidum materiam esse contagii concludit; sed oportebat meminisse Auctorem, primo, pleraque salia volatilia ex regno animali eundem praestare effectum; deinde, distinguendum esse inter venenum ipsum et inter productum ab eo; adeoque ex hoc experimento neutquam deduci posse argumentum apodicticum.

XXIX.

Etsi vero naturam contagii sensu minus cernere et assequi possimus; tamen, si cuncta phaenomena, quae et pestilentia laborantibus eueniunt, in eaque defunctis deprehenduntur, recte aestimemus et cum
iis

iis conferamus, quae in curatione eius mali prae aliis profuisse visa sunt, id demum ratione et intelligentia comprehendimus, *contagium siue miasmata pestilens veneni cuiusdam tenuium valde partium, acrisue et septici, particeps*, ac eius esse naturae, ut per os naresque cum spiritu, vel cibo potioneque, vel per alios etiam poros et meatus penetrare, et cum omnibus corporis nostri humoribus commisceri, queat, potissimum vero crasin sanguinis modo citius, modo tardius, pro varia suorum et corporis etiam infecti virium magnitudine, ita pervertere, ut ille tam absolventis circulationi, quam peragendis omnibus secretionibus et excretionibus ineptus euadat, et modo in glandulis et cutaneis subtilissimis vasculis aliquam sui partem derelinquat, veneno quoque infectam, quae ibi bubones, anthraces et petechias producit, modo in substantiam corporis interiorem, viscera nempe, membranas et musculos, suam exerceat crudelitatem, et ibi inflammationes pessimas gangraenas atque sphacelos pariat. Ex tanta autem totius corporis corruptela necessario etiam efflunia, quae ex eodem perpetuo exhalant, et praecipue halitus atque efflatus moribundorum crassi ac nebulosi, magnam veneni pestilentialis partem secum in aerem auerunt, quem alii homines iterum hauriendo particulas venenatas simul attrahunt, et sic latissimam mali diffusionem promouent.

XXX.

Transuehendo autem in Europam contagio pestilentiali ex Oriente, ubi sedem suam fixam habeat, semper inferuire aut personas infectas inde aduenientes

D

entes

entes, aut merces, imprimis gossypium, sericum, linum etc. multis testimoniis probant IO. KANOLDVS in *Epistolis quorundam Medicorum de peste Marsiliensi*, RICHARD MEAD in *Dissert. de pestiferae contagionis natura et remediis*, HODGESIVS de *peste Londinensi*, LVDOV. ANT. MVRATORIVS in *tractatu, idiomate Italico exarato, de curatione pestis et methodo illam praecauendi*, aliique ab his Auctoribus passim citati.

XXXI.

Suscipiendo facilius et fouendo diutius eidem contagio aptiora redduntur corpora humana 1) ab aëris constitutione austrina, ventis minus perflata, aut putridis exhalationibus referta, qualis v. g. post magna praelia ab inhumatis cadaueribus tam hominum quam equorum, aestiuo praesertim tempore, oriri solet. Videntur ideo quidam inducti, vt soli aëri pestem adscriberent, adducentes HIPPOCRATEM, qui *lib. de flatibus* scribit: *Aër causa est mortalibus tum vitae, tum morborum aegrotantibus*; et, quod idem in peste Graeca multa hominum millia seruauerit, cum praecluso aditu Auftri spiritibus (cuius tamen artificii ope id effecerit, haud capio) solum Aquilonem admitteret. His vero optime respondit MEADIVS in *Dissert. modo citata*. 2) a vi imaginationis et mente concepti terroris efficacia, quae corpus debilitat, et motus oeconomiae animalis tam secretorios quam excretorios minuit, teste FRID. HOFFMANNO in *Dissert. de methodo curandi pestem*. Eam autem solam inducendae pesti non sufficere, supra iam tum monitum est. 3) a fame rerumque insolitarum aut corrupta-

rum;

rum copiosa ingestione, potatione aquarum palustrium et stagnantium, comestione fructuum immaturorum aut labe aliqua infectorum.

XXXII.

Observari autem hic omnino meretur, quod *quaedam pestes certas quasdam corporis partes vehementius prae aliis adfecisse* legantur; id, quod cum primis factum esse in peste Attica ex THUCYDIDIS historia, in Parmensi ex ROLANDO CAPELLVTO omnino dignum est petere. Sic ab AEGINETA prodita memoriae est *colica pestis, Lib. III. cap. 43. a FRACASTORIO peripneumonica, a IO. WIERO pleuritica, ab aliis phrenitides, anginae, dysenteriae et hepatitides* pestilenciales narrantur, quae tamen omnes morborum potius aut febrium pestilentialium, quam verae pestis nomen mereri videntur.

XXXIII.

Circa *Subiectum Pestis* hoc etiam notandum venit, quod quidem *plerumque sine discrimine* in peste homines adficiantur; interdum tamen pestis *nonnisi certos homines* corripit, differentia observata aetatis, sexus, temperiei, aliarumque rerum. Perinde scilicet ac in animalium genere pestes alias *boves, a) alias equos, alias oves, alias porcos, alias pisces* tantummodo inuasisse scimus. Talis fuit pestis illa Neapolitana, quam anno 1617. infantibus cum primis fatalem et breui temporis spatio ad sexaginta millia eorum, intra septimum ab inuasionem diem (quod

D 2 fere

a) vid. RAMAZZINVS de peste bouina et LANCISII Dissert. de bouilla peste et Equorum Epidemia, quales etiam haud adeo pridem in vicinis regionibus grassatae sunt.

fere incredibile videtur), nihil proficientibus antidotis, extinxisse refert ATHANAS. KIRCHERVS *lib. de peste Sect. I. Cap. 9. Et Sect. II. Cap. III.* idem inquit: *Pestis subinde iuvenes, nonnunquam mulieres, interdum virgines aut grauidas tantum inuadit, virili vero sexui parcat. In America indigenae certis morbis contagione plenis infestantur, immunibus ab iis Europaeis. Refert INGRASSIAS, Basileae pestem inualuisse, quae solos Heluetios infestauerit, minime Gallos aut Italos. Memorant et Historici Franciae pestem quandoque in solos nobiles et diuites saeuisse, non in pauperes et mediocris fortunae homines.* Pestem vltimam in Viennae suburbiis apud plebeios tantum et infimae sortis homines suam ingluuiem depascuisse, et ad vrbis interiora haudquaquam accedere ausam esse, forte Sacram Caesarem Maiestatem CAROLI VI. gloriosae memoriae, reueritam, tradit BERNARDINVS RAMAZZINVS, *Professor Patauinus, in Dissert. de peste Viennensi*, aliique. In peste Dantiscana anni 1709. ratione aetatis manifestum discrimen obseruatum, et illos, qui a decimo ad trigessimum annum mediam degerebant aetatem, grauioribus symptomatibus obnoxios, imo plerumque mortuos esse, legimus in *Epistolis quorundam Medicorum de peste Dantiscana a IO. KARNOLDO editis Anno 1713. pag. 37.* Ratione temperamentorum etiam differentiam obseruatam ibidem inuenimus, calidiores summam, frigidiores vero, melancholicos, arthriticos, podagricos, hectica laborantes, multo mitiorem pestis virulentiam expertos, imo etiam crisin pro variis temperamentis variam fuisse. Causam vero huius rei HIPPOCRATES iam olim optimam attulit, qui *Lib. de flatibus* inquit,

inquit, *corpus a corpore, naturam a natura, alimentum ab alimento differre, cum neque cuius animalium generi eadem sint commoda et incommoda, sed aliis alia conueniant, alia vero noceant.* Nec minus notatum dignum est, quod, vigente pestis contagio, omnes ferre alii morbi dispareant, aut, si qui oboriantur, statim tamen in pestem degenerare soleant.

XXXIV.

Ad signa pestis imminenti, a nonnullis scriptoribus tradita, quod attinet, si recte illa examinemus, incerta deprehendemus; cum enim etiam appareant, concomitante aut subsequente nulla peste, certi nihil inde concludi aut praedici potest. Interim tamen aliqua ex illis huc apponam. Desumpta sunt partim a corporibus coelestibus, ut cometae, coniunctiones et influxus siderum, eclipses; partim ab aëre et meteoris, ut recrementa stellarum, stipulae ardentes, lampades nocturnae, pluuiae prodigiosae; partim a terra et phaenomenis in illa apparentibus, ut terrae motus, vapores nebulosi, crassi et foetidi, annonae caritas, bella diuturniora; partim ab animalibus, ut muscarum, serpentum aliorumque insectorum abundantia. KIRCHERVS inquit in *scrut. Pestis cap. XI.* Nullum apertius signum est epidemicae mox secuturae infirmitatis, quam locustarum per aestatem volitantia agmina, praesertim si colore ex flauo in viridem degenerante consistant. Sed ignoscat KIRCHERVS mihi hoc signum pro incertissimo habenti, cum a MAGNIFICO DN. PRAESIDE aliquando mihi relatum sciam, in terris vicinis Boruffo-Brandenburgicis ante aliquot abhinc annos incredibilem fe-

re locustarum copiam apparuisse, et nullam tamen pestem ibi secutam esse.

XXXV.

Signa Diagnostica in prima peste inuasionem differunt pro varietate corporis infecti, tum etiam pro varia miasmatis accepti qualitate et quantitate. *Quodsi subtilitate, qua potest, maxima pollet,* ait SYDENHAMVS, *ut in principio et statim constitutionis epidemicae videre est, subito et quasi ex improviso calorem natium dissipat, et aegrum e medio tollit. Verum eiusmodi subitanea extinctio rarius occurrit.* Vbi vero causa morbifica minus subtilis existit, et quasi obtusiori telo vitam impetit, tunc *maxime communia signa haec habentur:* horror subitus, vomitus, dolor capitis, dorsi et artuum, praecordiorum anxietas, virium subita et summa deiectio, pulsus celer, vigiliae, sopor. In vltiori eius progressu, tertio vel quarto circiter die, iunguntur his *signa vere pathognomonica, bubones* vel foli, vel et *carbunculi* aut *pestechiae*, raro carbunculi foli sine bubonibus. Quandoque tamen etiam pestis tempore nonnullos homines, ceterum adhuc sanos, bubones in corpore percipisse, quidam de peste scriptores referunt, antequam male se habuerint, aut alia pestis symptomata senserint. Reliquorum signorum plurima conueniunt cum symptomatibus febrium acutarum, ideoque omnibus his recensendis me nunc supersedere posse arbitror.

XXXVI.

Prognosis mali pestiferi optime determinatur ex crisi bene vel male succedente, ex viribus aegrorum

rum et ex ipsis symptomatibus, de quibus tamen bene notandum iudicium b. BOETTICHERI Prof. Helmstad. in Dissert. de Peste §. 26. Symptomata, quibus haec lues stipatur, non nisi incertam medentibus dedisse prognosin animaduertimus. Praeterquam enim, quod pro diuersitate constitutionum et circumstantiarum quaedam omnino haec inter symptomata intercedat differentia, ut, quae his salutaria, alteri nocua sint magis, discrepantes etiam recentiorum Medicorum diuersis in locis factae obseruationes nihil certi statuere nosmet sinunt. Interea tamen ex optimis signis prognosticis frequentia esse existimo. Quo facilius bubones egrediuntur et ad suppurationem abeunt, et quo magis graua symptomata, cum primis respirandi difficultas et anxietates, illis erumpentibus, minuuntur, eo maior vitae spes est. Ita et quo melius cibi appetentia, mens et vires, constant, eo meliori in statu sunt aegri. Contra, quo difficilius bubones egrediuntur, eleuantur et maturantur, eo grauiora adesse solent symptomata, et quo magis vires prostratae, mens et cibi appetentia laesae, eo magis periclitantur aegroti. Hisce nunc consideratis, progredior ad ipsa remedia: tam prophylactica quam therapeutica antiloimica.

XXXVII.

Omnia haec remedia ex triplici fonte petenda veniunt, nimirum Theologico, Politico, Medico. Priorum necessitatem atque vsum commendat pietas, qua Dei potentiam in augendis et minuendis peccatorum nostrorum poenis noscimus et reueremur, ideoque summi ante omnia Numinis clementia inuocanda, vt malum imminens auertat, aut iam praesens:

fens mitiget. Secundorum cura magistratui potissimum incumbit, vt nimirum omne commercium inter sanos et infectos sedulo caueatur, et quicquid tam inducendo quam distribuendo contagio inferuire potest, longissime remoueatur; aut si iam pagus vel domus aliqua infecta, incolae includantur, appositis custodibus exitum prohibentibus. Sic olim *Hetruriam*, sic *Silesiam*, sic *terras Luneburgenses*, cum pestis in *Holsatia* et *Hamburgi* saeuiret, felicissime praeferuatas scimus.

XXXVIII.

Tertia, nempe Medica, remedia prophylactica, Diætetica, Chirurgica et Pharmaceutica, in vnum caput miranda sane opera collecta inueniuntur in *Chirurgia* Ill. DN. PRESIDIS P. J. Lib. IV. Cap. X. Monet ibi primo, nullam adhuc praemunionis huius rationem satis certam ac tutam innouisse; deinde improbat morem illorum, qui in hunc finem commendant alui frequentes purgationes, sudores, sacrifications, phlebotomias, item spiritus calidiores, antilomicos vulgo dictos, et alia eiusmodi medicamenta calidiora, nec non antidota ex collo suspendenda. Promtissimum autem atque optimum praesidium in eo situm esse merito contendit, vt aut plane locus infectus derelinquatur, aut saltem, vbi manendum est, ab hominibus iam tum infectis eorumque vtenfilibus, item a nimio pestis metu, sedulo caueatur. Ad infectos nunquam accedere iubet alios, nisi adsumto ante cibo aliquo aut potione valentiore, vt pane in vino hispanico aut aceto bono aut aqua prophylactica Syluii ebrio, aut sorbitione aliqua ex succolata; saluam nunquam, praesentibus infectis, deglu-

glutiendam esse, neque diutius, quam officii ratio postulat, circa illos homines commorandum, manus atque fauces aqua cum aceto mixta saepius expurgandas et abluendas, sorbitiones calidas ex thea, coffee, scordio, salvia aliisque eiusmodi herbis alexipharmacis, adhibendas, accuratam victus rationem observandam, iusculis et sorbitionibus semper aliquid aceti aut succi vegetabilis acidi instillandum, vino Hispanico aut alio generoso modice utendum, fumo tabaci adfuetis illam consuetudinem servandam, non autem inuita natura introducendam; vitae genus consuetum non immutandum, inprimis euacuationes consuetas continuandas, concubitum vitandum, spongiam denique aceto vel simplici vel rutae aut lauendulae infuso madentem subinde naribus admouendam. His igitur nihil addendum ego censeo, praeter id solum, quod nuper demum anno 1742, IO. FRID. SCHREIBERVS in *Observ. de peste in Vraineria*, non aptius dari praeservans adfirmet, quam si quis, omni vespera, *mercurii dulcis gr. j. cum camphorae tantundem* deglutiat, quod idem medicamentum in ipsa etiam therapia pestis utilissimum fore contendit, de quo infra pluribus edisseram.

XXXVIII.

Circa modum instituendi curationem ipsius pestis differunt fere omnes Auctores. Nec mirum, cum vera contagii natura adhuc lateat. Volunt alii, ut sanguis mittatur liberali satis quantitate, inter quos porissimum eminent BOTALLVS et SYDENHAMVS; alii omnem venae sectionem reiiciunt. Vomitoria alii commendant, alii vituperant. Purgationes alii
E lau-

laudant, alii vetant. *Sudores* alii maximos proliciosos tradunt, alii minimos. Videamus nunc, an et quo modo conciliandi sint. Id ante omnia cuiusmodi esse pono, non posse de vilo medicamento tam euacuante quam alterante dici, quod omnibus aegris peste laborantibus sine discrimine et omni tempore conveniat. Exinde haec, ut mihi quidem videtur, fluunt *Confectaria*:

- I. *Venae sectio* non est celebranda, nisi in illis, qui notabilem sanguinis abundantiam alunt, et tantum primis morbi diebus, ante eruptionem bubonum, alias plerumque nocuisse observata est.
- II. *Vomitoria* non danda, nisi saburra in primis visis ex praegressa prava diaeta sui ablationem, vel nausea et conatus vomendi eandem, indicent, et tunc speciatim *radix hypecacoanae*, ut in aliis acutis, ceteris praeferranda, vel et *viridulum album*, quibus semper aquae calidae largis fatis copia superingerenda.
- III. Eadem valent de *purgantibus*, et videntur maxime ex his resinosa atque omnia fortiora, quas vires aegrorum magis debilitant; adhibeantur potius lenissima, *mannata*, *rhabarbarina*, *tamarindinata*, *folia sennae*, et similia.
- IV. Ex *diaphoreticis* leniora conveniunt temperamentis calidioribus, ut infusa calida, *rad. scorzoneræ*, *herb. scordii*, *salviae*, *veronicae*, *ibaeae*, pulveres diaphoretici ex *lapidibus cancrorum vel conchis*, *succo citri saturatis*, *nitro*, *camphora*. Fortiora alexipharmaca exhibeantur tempera-

mer.

mentis frigidioribus, vt *essentiae scordii, angelicae, imperatoriae, cum mixtura simplici.*

V. Reliqua etiam remedia variant pro varietate subiectorum. Plerumque tamen palmam alii praeripiunt mitiora acida, (quia plerique conueniunt, quod natura contagii magis ad alcali vergat) vt *acetum, praesertim ex vino paratum, succus citri, limonum, decoctum hordei acidulum, serum lactis, item aceta composita, vt rutae, flor. sambuci et calendulae, aqua prophylactica Syllui, Mixtura simplex, oxymel.* Eadem quoque vires gerunt cardiacorum, in nimia virium prostratione, additis simul *aquis cordialibus et mixturis roborantibus*, quas tamen nunquam aut parcissime, nec nisi probe diluta, ingredientur acida mineralia et omnia valde spirituosa aut volatilia.

XXXIX.

Primaria in curanda peste indicatio est exterminatio miasmatis ex corpore infecto, partim per diaphoresin, partim per bubones & carbunculos. Id enim omnes fere et optimi Loimographi testantur, vix vllum sine bubonibus curatum, et legitimam horum tractationem esse etiam curationem pestis ipsius. *Vtrique indicationi modo memoratae satisfit per medicamenta blande diaphoretica, quae humores a centro ad peripheriam corporis determinant: speciatim tamen ad proliciendos bubones externe cataplasmata et emplastra attrahentia optimo cum successu adplicantur.* Qui plura de bubonum et carbuncolorum, vt et pestis ipsius, tractatione nosse cupit, euoluat ILLVSTRIS

DOMINI PRAESIDIS *Instit. Chirurg. P. I. L. IV. Cap. IX. seq.*
vbi omnia solertissime explicata inueniet.

XL.

Supereft adhuc, vt de doctiffimi SCHREIBERI
specifico antiloimico, fupra notato, aliquid addam.
Contendit ille, peftem bubonaceam et luem vene-
ream in eo conuenire, quod vtriusque miasma diu
latere poffit in corpore humano, fyftemati ferofo in-
fenfum fit, et per inguinales glandulas (licet et per
alias, quamuis difficilium) fe expelli patiat, bubones in
vtroque malo nafci a fero fanguinis in cellulis glan-
dularum vifcidiori, imo plane coagulato per mias-
ma, quod per illos tumores, vel integre, vel ex par-
te, femper tamen cum falute corporis adfecti elimi-
nari poffit. Cum igitur per *mercurium dulcem* coagu-
lato feri fanguinis tollatur, et idem omnia fere mi-
asmata contagiofa, vt variolofum, venereum ac fe-
brium malignarum, rabiei caninae, fpinae ventofae
et carcinomatofum, immutet vel expellat, qualita-
te alexipharmaca mechanica, ideo credit laudatus
SCHREIBERVS *hydrargyrum, concifa et repetita dofi*
datum, aptum quoque fore miasmata peftilentiali expel-
lendo vel immutando. Ne vero mercurius primas vi-
as turbet, aut glandulis falualibus aliquid incommo-
di intentet, *addendam illi iubet camphoram*, vtpote
quae virtutem habeat attenuandi, foluendi pituitam
venereum, lentorem febrilem et ipfum peftilentem, a-
deoque qualitates phyficas alexipharmacas fiue pefti-
aduerfas, quae, mercurialibus mixta, horum ftimu-
los minuat, ipfaque traducat in minutiffimos ductus,
vt ibi operentur, coagulata fundendo, et fola vi impul-
fus; fic exiguam dofim mercurii dulcis cum campho-
ra

ra esse medicamentum diaphoreticum, et repetitam saepius fieri sudoriferum. Hanc exinde *curationis methodum in peste bubonacea* instituendam proponit: Primo, quando tempore pestis ventriculus male adfectus per sua signa noscitur, dari iubet *vomitorium ex hypecacoanna cum nitro, vel ex vitriolo albo*. Deinde quavis hora tertia sequentem *pulverem* exhibendum:

℞. *Antimonii diaph. gr. XV.*

Mercurii dulc. gr. j.

Campbor. gr. ij. M.

Huic superbibendas *seri lactis* vel *decocti hordei tepidi*
 §IV. Tertio inguinibus adplicandum *emplastrum aut vesicatorium aut de meliloto campboratum*. In peste autem *carbunculosa* pro *utilissimo medicamento* tradit *corticem Peruvianum*, quod ille gangraenam et sphacelum, comites carbunculorum, sistit. Equidem omnino iudico, argumenta *Auctoris* et inde deducta *consectaria sanissimae theoriae inniti*, sed opus habere, ut et in *Praxin* deducantur *pulcerrima cogitata*, et suam veritatem ipsa experientia confirmatam accipiant. Ne vero limites *differtationis transgrediar*, finem hic facio, *pium adhuc addens votum*, hisce *distychis* inclusum:

Quantae tristitiae, quantae sit causa ruinae

Pestis, tot lacrumae totque sepulcra docent.

Multa licet Martis fugiant furore sub umbras

Agmina, plura tamen pestis in orbe necat.

Ergo tuos, vero qui te venerantur amore,

Ne premat hoc fatum, protege summe DEVS!

Inprimis etiam felix Germania nostra

Nescia sit tanti tempus in omne mali!

✠) o (✠

E 3

PRAE-

PRAENOBILISSIMO ATQVE PRAECLARISSIMO
 DOMINO CANDIDATO
 S.
 PRAESES.

apientissime quondam dixit rationalis Medicinae
 parens HIPPOCRATES: ὁ ἰατρός φιλόσοφος
 ἴσοθεός, Medicus Philosophus Deo similis, eoque
 breui indicare voluit insignem utilitatem, quam
 Medicus ex studio sapientiae, quod Philosophi-
 am vocant, capere, et sic Medicos vulgares et empi-
 ricos, qui Philosophiam omnem negligunt, in utilitatem generis
 humani, et speciatim aegrotantium, superare atque prae illis
 excellere queat. Medicus enim Philosophus non rudi modo,
 non illois, ut aiunt, manibus, curationes aegrotorum, ut
 multi, proh dolor! facere solent, suscipit, sed probe perspi-
 cit, multis aliis prius scitu opus esse, quam ut arduum
 curandi negotium bona conscientia suscipere valeant. Nam,
 qui Philosophus est, considerat primo mirabilem fabricam a-
 nimalium, ut DEMOCRITVS iam olim alii que fecerunt,
 hominumque cum primis mirabilem fabricam, ut actiones,
 quae in corporibus eorum fiunt, una cum earum causis, pro-
 be cognoscat. Perpendit itaque, quibus organis et qua ra-
 tione alimenta, quibus nutrimur et conseruamur, in ore no-
 stro et intestinis digerantur, atque tandem in succum et san-
 guinem pro incremento et nutritione corporis conuertantur,
 qua ratione et per quas vias in sanguinem et cor nostrum
 perueniant, quomodo sanguis et quem in finem a corde per
 arterias et venas iugiter in corpore circumagatur, qua ra-
 tione fiat illa adeo necessaria respiratio per motum thoracis
 et pulmonum, quibus instrumentis artificiosissimis corpus ar-
 tusque nostri tam mirabiles motus et actiones in vsu adeo
 multi-

multiplices perficere queant, quibus organis et qua ratione
sensu nostri fiant, et quam admiranda ratione hi contin-
gant, quaeque alia in corpore nostro sunt mirabilia et stupen-
da. Philosophus praeterea discit ac colit mechanicam, hy-
draulicam, opticam, acusticam aliaque studia mathematica,
quam ob causam iam diuus noster HIPPOCRATES in epi-
stola ad filium Thessalum data eum monet, imo iubet, vt
Geometriam, quae multiformis et varia est, et omnia cum
demonstratione, vt scribit, agit, probe excolat. Nam stu-
dia haec, quantum in functionibus partium corporis huma-
ni intelligendis atque explicandis faciant, dici paucis non
potest, sed integrum librum, non epistolam breuem, quam hic
dare ad TE volui, requireret, atque ex scriptoribus quam-
plurimis recentioribus et Medicis, et Mathematicis, satis
videri ac disci potest. Porro Philosophus vegetabilium et mi-
neralium quoque, item aëris, ventorum aliarumque rerum
naturalium indolem sibi probe perspectam reddit, vnde quam
maxima commoda in Medicum redundant. Praeterea Phi-
losophus morum et animi adfectuum rationes ac tempera-
menta hominum considerat, et qua ratione ira, terror, me-
tus, tristitia, laetitia ac gaudium corpus nostrum adficiant,
qualiaque vel commoda vel incommoda in corpore humano
inde proueniant, quae scientia quantam utilitatem Medico
in curandis morbis afferat, nec vulgus ignorat. Denique
Philosophus artem bene ratiocinandi et differendi probe dis-
cit, quae quantum in morbis et temperamentis aegrorum
bene cognoscendis, diiudicandis ac distinguendis, ac tandem
in aptis imo optimis indicationibus atque auxiliis inuenien-
dis ac rite applicandis, faciat, incredibile est, atque merito
anima totius Medicinae mihi videtur; si enim Medicus in
ratiocinando non satis peritus et cautus est, quam grauis-
simos saepe committit errores, multosque aegros vel in-
terficit vel saltem eis valde nocet.

TV vero, PRAENOBILISSIME DOMINE CANDI-
DATE, ductu SUMME REVERENDI ATQUE DOCTIS-
SIMI PARENTIS, qui ipse magnus et Philosophus et The-
ologus est, et, quid Philosophia in omni studiorum genere pro-
sit, probe agnouit, animum ad Philosophiam mature et a-
tene-

teneris quasi unguiculis, ante quam ad Medicinam accessisti, ita applicasti, ut Amplissimus Philosophorum Altorfinorum Ordo, iam tertio abhinc anno, TIBI summos in Philosophia honores ex merito contulerit, TEQUE Philosophiae Magistrum siue Doctorem creauerit. Postquam deinde ex Academia patria, Altorfina scilicet, in qua ipse quondam per decennium fere, ut laetus recorder, Medicinam docui, in Iuliam nostram venisti, rite praeparatus, hic Medicinam omni, qua fieri potest, diligentia aequae industria agitasti, atque tam gnauiter hucusque continuasti, ut verum Medicum, qualem HIPPOCRATES desiderauit, Philosophum scilicet, TE in posterum praebere possis; id quod in Examinibus consuetis sic Collegio nostro probasti, ut omnes nostros Candidatos TIBI similes exoptauerimus. Cumque etiam Tuam, proprio Marte elaborata, Dissertatio, TE et Philosophum, et Medicum, esse, satis demonstraret, hinc gratulor Patriae Tuae suauissimae Norimbergae, cuius saepius haud sine animi voluptate reminiscor, de tanto futuro Medico. Gratulor SUMME VENERANDO TVO PARENTI, Theologo et Philosopho, inter Norimbergenses nulli secundo, et Praefidi Grauissimo Ordinis Teutonici, qui ibi viget, Florigeri dicti, de tam egregio Filio, vnde in senectute gaudium, solatium atque auxilium iure sperare potest. Gratulor denique et TIBI, DOCTISSIME CANDIDATE, de feliciter absolutis studiis tuis Academicis et Philosophicis et Medicis, atque ut omnia TIBI in posterum, ut auguror, feliciter cedant, ex toto corde apprecor. Dabam in Academia Iulia die X. Decembris A. R. S.

MDCCXXXIII.

DA A 6545

ULB Halle 3
003 105 768

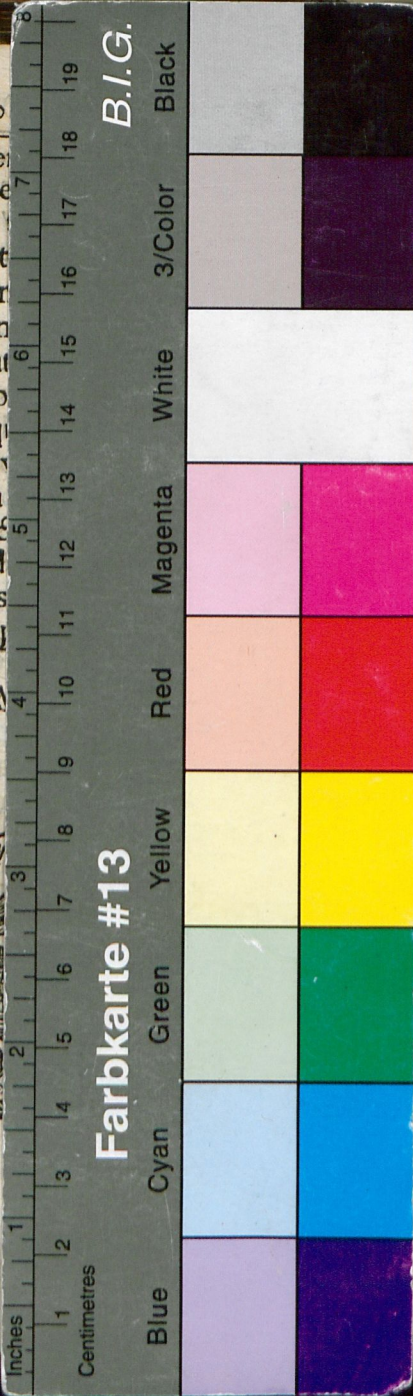

Sb.

VD 18

VD 17

DISSERTATIONEM HANC INAVGV^R ALEM
HISTORICO - MEDICAM
DE

PESTE

CVI PRAEMISSA
EXPLICATIO RELIQUIARI^{II} S. SEBASTIANO
CONSECRATI
PRAESIDE

LAVRENTIO HEISTERO

MED. D. SER. DVC. BRVNOV. AC LVNEB. A CONSILIIS AVLICIS ET
ARCHIATRO PRAEPOS CHIRVURGIAE AC BOTANICES PROFESSORE
PVBLICO ET PRIMARIO ACAD. SCIENT. CAES. NEC NON REG.
LOND. AC BEROL. COLLEGA LONGE GRAVISSIMO FACVLTATIS SVAE
SENIORE ET H. T. DECANO ATQVE BRABEVTA
SPECTATISSIMO

PATRONO PRAECEPTORE AC PROMOTORE SVO
PER OMNEM VITAM PIE VENERANDO
PRO GRADV DOCTORIS EIVSQUE PRIVILEGIIS
SOLITO MORE OBTINENDIS
IN IVLAEO MAIORI

HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS
SOLEMNI ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTIT

AVCTOR RESPONDENS
M. GVSTAVVS PHILIPPVS NEGELEIN
NORIBERGENSIS.

DIE ¹⁷ DECEMBRIS MDCCXXXIII.

HELMSTADII
TYPIS FAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

22.

